

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

રાજસ્થાન રાજ્ય

વિરુદ્ધ

સરજીત સિંહ અને અન્ય

ઓક્ટોબર ૧૯, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. બી. સિંઘા અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દલ વીર ભંડારી]

ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭:

કલમ ૨ (ઓઓ) (બીબી), ૨૫-જી અને ૨૫-એચ-ગ્રામ પંચાયત અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા સમાન રીતે ભંડોળ પૂરું પાડવામાં આવતી યોજના હેઠળ ગ્રામ પંચાયત દ્વારા નિયત મુદત અને ચોક્કસ હેતુ માટે કાર્યરત પમ્પ ડ્રાઈવરના રોજગાર કરારની મુદત-જ્યારે યોજના સમાપ્ત થાય છે, ત્યારે કામદારની સેવાઓ સમાપ્ત થાય છે-મજૂર અદાલતે ૩૦ ટકા બકાયા વેતન સાથે પુનઃસ્થાપનનો નિર્દેશ આપ્યો-હાઈકોર્ટ-હેલ્ડ દ્વારા પુષ્ટિ કરાયેલ એવોર્ડ, શ્રમ અદાલતે પોતાને ખોટી રીતે દર્શાવ્યો કે સમાપ્તિનો આદેશ એસ. એસ. નું ઉલ્લંઘન

છે.૨૫-૭ અને ૨૫-એચ-જો ગ્રામ પંચાયત યોજનાના સંચાલનમાં હોત, તો નોકરીદાતા રાજ્ય નહીં પણ પંચાયત હોત-શ્રમ અદાલત અને ઉચ્ચ અદાલત આ મહત્વપૂર્ણ પાસાને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ ગઈ હોત-જો કે, બંધારણની કલમ ૧૪૨ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને, રાજ્યએ કામદારને રૂ. ૩૦,૦૦૦૧ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો-ભારતનું બંધારણ-કલમ ૧૪૨.

રાજસ્થાનના ગામડાઓમાં પાણી પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે 'જલ પ્રદ્યોત યોજના' તરીકે ઓળખાતી યોજના બનાવવામાં આવી હતી.રાજ્ય સરકાર અને ગ્રામ પંચાયતે તેના ખર્ચમાં સમાન યોગદાન આપવાનું હતું.આ યોજના ૦૭/૧૧/૧૯૯૭ ના રોજ પૂર્ણ થવાની હતી. સંબંધિત ગ્રામ પંચાયતે શરૂઆતમાં ૧૯/૯/૧૯૯૬ થી છ મહિનાના સમયગાળા માટે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને ઉપરોક્ત યોજના હેઠળ પંપ ડ્રાઈવર તરીકે નિયુક્ત કર્યો હતો, તેમની નોકરીની મુદત સમયાંતરે ૦૭/૧૧/૧૯૯૭ સુધી લંબાવવામાં આવી હતી, જે તારીખે યોજના સમાપ્ત થઈ હતી અને પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી.પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ તેના નિયમિતકરણ માટે શ્રમ કલ્યાણ અને સમાધાન અધિકારી સમક્ષ અરજી દાખલ કરી.બાદમાં તેમણે ઔદ્યોગિક અદાલત સમક્ષ એક અરજી દાખલ કરી હતી, જેણે તેમની સેવાની સાતત્યતા અને ૩૦ ટકા બકાયા વેતન સાથે પુનઃસ્થાપનનો ચુકાદો પસાર કર્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે સેવાઓને સમાપ્ત કરતી વખતે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ,

૧૯૪૭ની કલમ ૨૫-જી અને ૨૫-એચની ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.રાજ્ય સરકારે રિટ પિટિશનમાં અને હાઈકોર્ટ સમક્ષ ઈન્ટ્રા-કોર્ટ અપીલમાં પણ ઉપરોક્ત ચુકાદાને નિષ્ફળતાપુર્વક પડકાર્યા પછી, વર્તમાન અપીલ દાખલ કરી હતી.

અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે ઠેરવ્યું કે:૧. ૧.જો કે શ્રમ અદાલત પાસે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમ, ૧૯૪૭ની કલમ ૧૧-એની દ્રષ્ટિએ રાહતને ઢાળવામાં વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્ર છે, તેમ છતાં તે હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ ન્યાયિક રીતે થવો જોઈએ.સદરહુ કિસ્સામાં, પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની નિમણૂક ચોક્કસ હેતુ માટે યોજના હેઠળ કરવામાં આવી હતી.તેમની પ્રારંભિક નિમણૂક છ મહિનાના સમયગાળા માટે હતી તે હકીકત વિવાદિત નથી.ઔદ્યોગિક ન્યાયશાસ્ત્રમાં 'બેવડા નિયોક્તા' હોવાની વિભાવના ભલે અજાણી ન હોય, પરંતુ શ્રમ અદાલતે એવું કહીને પોતાની જાતને ખોટી દોરવણી આપી હતી કે અપીલકર્તા દ્વારા તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવી એ કાયદાની કલમ ૨૫-જી અને ૨૫-એચનું ઉલ્લંઘન છે. જો ગ્રામ પંચાયત યોજનાના સંચાલનમાં હશે, તો નિયોક્તા પંચાયત હશે, રાજ્ય નહીં.હકીકતમાં, પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ બંનેને પક્ષકાર તરીકે સામેલ કર્યા હતા.શ્રમ અદાલત અને પરિણામે ઉચ્ચ અદાલત આ મામલાના આ મહત્વપૂર્ણ પાસાને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ રહી.[૬૨૧-એ-સી]

મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, સામરા/એવી.રાજ કુમાર, [૨૦૦૬] ૩ એસ. સી. સી. ૮૧; મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, સામરા/એવ.સુખવિંદર કૌર, (૨૦૦૬) ૭ સ્કેલ ૬૧૪ અને હરિયાણા રાજ્ય કૃષિ માર્કેટિંગ બોર્ડ વિરુદ્ધ સુભાષ ચંદ અને અન્ય., (૨૦૦૬) ૨ સ્કેલ ૬૧૪ પર આધાર રાખ્યો હતો.

એસ. એમ. નીલાજકર અને અન્યો વિરુદ્ધ ટેલિકોમ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેનેજર, કર્ણા/ઉર્ફ, [૨૦૦૩] ૪ સેકન્ડ ૨૭, નો સંદર્ભ.

૧.૨.ધારો કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની સેવાઓને સમાપ્ત કરવામાં, કાયદાની કલમ ૨૫-જી અથવા ૨૫-એચ નું ઉલ્લંઘન થયું છે (જોકે તેનો કોઈ વાસ્તવિક આધાર નથી), પરંતુ તેનો અર્થ એ નથી કે શ્રમ અદાલતે આપમેળે બકાયા વેતન સાથે સેવામાં પુનઃસ્થાપનનો એવોર્ડ પસાર કરવો જોઈએ.[૬૨૧-એફ]

મધ્ય પ્રદેશ અને અન્યો વિરુદ્ધ અર્જુનલા/૨૪૬, (૨૦૦૬) ૨ સ્કેલ ૬૧૦, ઉલ્લેખિત થી સામાન્ય રીતે અદાલત વિવાદિત એવોર્ડ તથા તેના અનુસંધાને ઉચ્ચ ન્યાયાલયનો ચુકાદો રદ કરી દેતી, પરંતુ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪૨ હેઠળના અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરીને રાજ્યને પ્રતિસાદક ક્રમાંક ૧ને રૂ. ૩૦,૦૦૦/- ચૂકવવા આદેશ આપવામાં આવે છે.[૬૨૧-એફ-જી]

દિવાની અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:દિવાની અપીલ નંબર ૪૫૫૧/૨૦૦૬.

જોધપુર ડી. બી. દિવાની સ્પેશ્યલ અપીલ નંબર ૧૫૪/૨૦૦૫ ખાતે હાઈકોર્ટ ઓફ જ્યુડિસિયર, રાજસ્થાનના ૦૨/૦૫/૨૦૦૫ ના ચુકાદા અને અંતિમ આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા વતી કુમાર કાર્તિકેય અને અરુણેશ્વર ગુપ્તા.

પ્રતિવાદીઓ માટે એસ. એન. ત્રિવેદી, ડી. પી. મુખર્જી અને નંદિની સેન.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમુર્તિ શ્રી. બી. સિંહા દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

રાજસ્થાન રાજ્યએ ગામડાઓમાં પાણી પુરવઠો પૂરો પાડવા માટે એક યોજના બનાવી હતી જેને "જલ પ્રદ્યોત યોજના" તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. રાજ્યએ કુલ ખર્ચમાં ૫૦ ટકા ફાળો આપવાનો હતો જ્યારે બાકીનો ૫૦ ટકા ખર્ચ ગ્રામ પંચાયતે ઉઠાવવાનો હતો. યોજનાને અનુસરીને અથવા તેને આગળ વધારવા માટે, ઇન્દ્રગઢની ગ્રામ પંચાયતે અહીં પ્રતિવાદી નંબર ૧ સહિત અનેક વ્યક્તિઓને પંપ ડ્રાઈવર તરીકે નિયુક્ત કર્યા હતા. શરૂઆતમાં તેમની નિમણૂક છ મહિનાના સમયગાળા માટે કરવામાં આવી હતી. તેમની નિમણૂકનો કાર્યકાળ સમયાંતરે વધારવામાં આવતો હતો. કુલ સમયગાળો કે જે દરમિયાન પ્રતિવાદી નંબર ૧ કાર્યરત રહ્યો તે ૧૯/૯/૧૯૯૬ થી ૦૭/૧૧/૧૯૯૭ સુધીનો હતો. આ યોજના ૦૭/૧૧/૧૯૯૭ સુધી પૂર્ણ થવાની હતી. જેમ જેમ યોજના સમાપ્ત થઈ ગઈ તેમ, પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હતી. તેમણે પંપ ડ્રાઈવર તરીકે તેમની સેવાઓને નિયમિત કરવા માટે શ્રમ કલ્યાણ અને સમાધાન અધિકારી, હનુમાનગઢ સમક્ષ અરજી દાખલ કરી હતી. ઉપરોક્ત સત્તામંડળ દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલી નોટિસના જવાબમાં, રાજ્યના જાહેર આરોગ્ય અને ઇજનેરી વિભાગે અન્ય બાબતોની સાથે દલીલ કરી

હતી કે પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની નિમણૂક તેના દ્વારા ક્યારેય કરવામાં આવી ન હતી અને હકીકતમાં તેની નિમણૂક ગ્રામ પંચાયત, લેંદ્રગઢના સરપંચ દ્વારા કરવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદી નંબર ૧ દ્વારા અહીં ઔદ્યોગિક અદાલત સમક્ષ અરજી દાખલ કરીને ઔદ્યોગિક વિવાદ ઉઠાવવામાં આવ્યો હતો.૦૯/૦૫/૨૦૦૨ના એવોર્ડ દ્વારા એવો ઠરાવ કરવામાં આવ્યો કે અહીં પ્રતિસાદક ક્રમાંક ૧ની સેવા સમાપ્ત કરતી વખતે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫-જી અને ૨૫-એચની ફરજિયાત જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું અને તેના પરિણામે કામદાર અદાલતે સતત સેવા સાથે પુનઃસ્થાપનનો એવોર્ડ કર્યો.જોકે, અહીં પ્રતિવાદી નંબર ૧ ને બકાયા વેતનના માત્ર ૩૦ ટકા માટે હકદાર જાહેર કરવામાં આવ્યો હતો.શ્રમ અદાલતે ઉપરોક્ત ચુકાદો આપતી વખતે નીચેના તારણો પર પહોંચ્યા:

(i) અહીં પ્રતિવાદી નંબર-૧એ ૧૩ મહિના અને ૧૮ દિવસના સમયગાળા માટે કામ કર્યું હતું અને ગ્રામ પંચાયત તેમજ વિભાગે તેના વેતનની ચૂકવણી કરી હતી.

(ii) તેમણે ૨૪૦ દિવસથી વધુ સમય સુધી કામ કર્યું હતું.લેખિત નોટિસ દ્વારા તેમની સેવાઓ સમાપ્ત કરવામાં આવી હોવાથી, ઔદ્યોગિક વિવાદ

અધિનિયમની કલમ ૨૫-જી અને ૨૫-એચની વૈધાનિક જોગવાઈઓનું પાલન કરવામાં આવ્યું ન હતું.

અહીં અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી રિટ અરજીને હાઈકોર્ટના વિદ્વાન સિંગલ જજ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી.

"તે વિવાદમાં નથી કે કામદારે ૨૪૦ બી દિવસોથી વધુ કામ કર્યું હતું, કારણ કે તેણે ૧૯/૦૯/૧૯૯૬ થી ૦૭/૧૧/૧૯૯૭ સુધી કામ કર્યું હતું. વિદ્વાન વકીલે દલીલ કરી હતી કે કામદારની નિમણૂક એક નિશ્ચિત મુદત માટે કરવામાં આવી હતી, અને તેથી, તેને હટાવવો એ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨ (ઓઓ) (બીબી) ની જોગવાઈઓને ધ્યાનમાં રાખીને છટકી સમાન નથી. જો કે, અરજદારના વિદ્વાન વકીલ કોઈ પણ દસ્તાવેજ તરફ ધ્યાન દોરી શક્યા નહીં જેમાં કલમ ૨ (ઓઓ) (બીબી) ની જરૂરિયાતો સ્થાપિત થઈ શકે.

હાઈકોર્ટની ડિવિઝન બેન્ચે ઇન્ડ્રા-કોર્ટ અપીલમાં ઉપરોક્ત તારણને સમર્થન આપ્યું હતું. ગામડાઓમાં પાણી પૂરું પાડવાની યોજના જાહેર આરોગ્ય અને ઇજનેરી વિભાગ અને ગ્રામ પંચાયત દ્વારા રાજસ્થાન રાજ્યની સંયુક્ત યોજના હતી. પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની નિમણૂક રાજ્ય દ્વારા કરવામાં આવી હતી તે દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ્સ પર કંઈ નથી. તે વિવાદમાં નથી કે તેમની નિમણૂક શરૂઆતમાં છ મહિનાના સમયગાળા માટે કરવામાં આવી હતી અને તે પણ સરપંચ ગ્રામ પંચાયત દ્વારા. યોજનાને અનુસરીને અથવા તેને આગળ વધારવા

માટે, જાહેર આરોગ્ય અને ઇજનેરી વિભાગે તેમના પગારની ચૂકવણી જાહેર કરી હશે પરંતુ તે એ નિષ્કર્ષ તરફ દોરી જશે નહીં કે નોકરીદાતા અને કર્મચારીનો સંબંધ અસ્તિત્વમાં આવ્યો હતો.

વધુમાં, પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની નિમણૂક નિશ્ચિત સમયગાળા માટે કરવામાં આવી હતી.તેમની સેવાઓ ચાલુ રહી હશે પરંતુ એવું લાગે છે કે યોજના પૂર્ણ ન થાય ત્યાં સુધી તે અમલમાં રહેશે.

ઉપરોક્ત પૃષ્ઠભૂમિમાં આપણે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨ (ઓઓ) (બીબી) માં સમાવિષ્ટ 'છટણી' ની વ્યાખ્યાની નોંધ લઈ શકીએ છીએ, જે નીચેની શરતોમાં છે:

૨(ઓ. ઓ.) "છટણી" નો અર્થ એ છે કે કામદારની સેવાની નોકરીદાતા દ્વારા કોઈપણ કારણોસર, શિસ્તભંગની કાર્યવાહી દ્વારા લાદવામાં આવેલી સજા સિવાય, પણ તેમાં સમાવેશ થતો નથી –

*** *** ***

"(બી) એમ્પ્લોયર અને સંબંધિત કામદાર વચ્ચેના રોજગાર કરારની સમાપ્તિ પર તેના નવીકરણ ન થવાના પરિણામે કામદારની સેવાની સમાપ્તિ

અથવા તે વતી તેમાં સમાવિષ્ટ શરત હેઠળ આવા કરારને સમાપ્ત કરવામાં આવે છે;

આ એક એવો કેસ છે જે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨ (ઓ. ઓ.) ની કલમ (બી. બી.) ને આકર્ષે છે.

મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલમાં, સામરા/એવી.રાજ કુમાર, [૨૦૦૬] ૩ એસ. સી. સી. ૮૧, તે યોજાયો હતો:

"અપીલકર્તા મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ છે.તે કાયદાની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે.કર્મચારીઓની નિમણૂક અને તેમની સેવાઓની શરતો સાથે સંબંધિત બાબત નિર્વિવાદપણે સંબંધિત મ્યુનિસિપલ એક્ટ અને/અથવા તે હેઠળ ઘડવામાં આવેલા નિયમોની જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થાય છે.વધુમાં, તેમાં કોઈ શંકા નથી કે મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલમાં રોજગારને લગતી બાબત વૈધાનિક જોગવાઈઓ દ્વારા સંચાલિત થવી જોઈએ અને તેથી નિમણૂકની આવી રજૂઆત તેના માટે અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા થવી જોઈએ.પ્રશ્નમાં કાર્યસૂચિ કાર્યકારી પરિષદ સમક્ષ મૂકવામાં આવી હતી, જેથી તેની પાસેથી જરૂરી દિશા મેળવી શકાય, જેના માટે ઉપરોક્ત પત્ર લખવામાં આવ્યો હતો.કરારના આધારે આવી નિમણૂકનું કારણ તેમાં સ્પષ્ટપણે જણાવવામાં આવ્યું છે, એટલે કે, એક પદ ખાલી હતું અને બે કર્મચારીઓ રજા પર હતા અને આ બાબતને ધ્યાનમાં રાખીને, પરિષદમાં વ્યક્તિની સેવાઓ તાત્કાલિક જરૂરી હતી.આમ, પરિસ્થિતિની

તાકીદને ધ્યાનમાં રાખીને, મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ દ્વારા મંજૂર કરાયેલ નિયમો અને શરતો પર પ્રતિવાદીની નિમણૂક કરવામાં આવી હતી.

અમે અહીં પહેલાં નોંધ્યું છે કે પ્રતિવાદી સમજી ગયો હતો કે તેની નિમણૂક અલ્પજીવી રહેશે. વધુમાં તેઓ સમજી ગયા હતા કે તેમની સેવાઓ કોઈપણ સમયે સમાપ્ત થઈ શકે છે કારણ કે તે કરારઆધારીત હતી. માત્ર તે જ દ્રષ્ટિકોણથી, જેમ કે ઉપરોક્તમાં નોંધવામાં આવ્યું છે, તેણે એક હલફનામું આપ્યું કે સમરાળા નગરપાલિકા તેની સેવાઓ સમાપ્ત કરી શકે છે અને તેમને એવો અધિકાર છે.

ઉપરોક્ત નિર્ણયને આ અદાલત દ્વારા મ્યુનિસિપલ કાઉન્સિલ, સમરાળાએ વિરુદ્ધ સુખવિંદર કૌર, (૨૦૦૬) ૭ સ્કેલ ૬૧૪ માં અનુસરવામાં આવ્યો છે, જેમાં પ્રતિવાદીને નિમણૂકની દરખાસ્ત નીચેની શરતોમાં હતી:

"નગર પરિષદની કચેરી, સમરાળા (લુધિયાણા).

નં. ૫૮૮ તારીખ: ૦૬.૧૧.૧૯૯૫

ઓફિસ ઓર્ડર નંબર

તારીખ ૦૬/૧૧/૧૯૯૫ ના રોજ તારીખ ૦૬/૧૧/ ૧૯૯૫ ના આદેશ દ્વારા તમારી નિમણૂક કરારના આધારે દર મહિને રૂ. ૧૦૦૦/- ના પગારથી સરકારના નિર્દેશો અનુસાર કરવામાં આવે છે, તે સંપૂર્ણપણે કામચલાઉ નિમણૂક છે. આ પદ સામે કોઈ બળજબરી નહીં કરે. કાર્યકારી અધિકારી પાસે તમને કોઈ

નોટિસ જારી કર્યા વિના બરતરફ કરવાની સત્તા છે.કાર્યાલય દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલ તમામ નિયમો અને શરતો તમારા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવશે.

સહી/ – કાર્યકારી અધિકારી

નગર પરિષદ, સમરાલા"

આવી નિમણૂકની ઓફર અધિનિયમની કલમ ૨(ઓઓ)(બીબી)ને આકર્ષે છે એવો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હતો.

પ્રતિવાદી નંબર ૧ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલે એસ. એમ. નિલાજકર અને અન્યો વિરુદ્ધ ટેલિકોમ ડિસ્ટ્રિક્ટ મેનેજર, કર્ણાટક, [૨૦૦૩] ૪ એસસીસી ૨૭ પર મજબૂત નિર્ભરતા મૂકી.ઉપરોક્ત નિર્ણય સમજાવવામાં આવ્યો હતો અને રાજ કુમાર (ઉપરોક્ત) માં આ અદાલત દ્વારા તેમાં મેળવવામાં આવેલી હકીકતની પરિસ્થિતિમાં લાગુ કરવામાં આવ્યો હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું:

"એસ. એમ. નિલાજકર વિરુદ્ધ ટેલિકોમ ડિસલ્ટ કેસમાં આ અદાલતના ચુકાદામાં. મેનેજર, જેના પર પ્રતિવાદીના વિદ્વાન વકીલે મજબૂત નિર્ભરતા મૂકી, આ અદાલત તેમાં પ્રાપ્ત થતી એક અલગ હકીકત પરિસ્થિતિથી ચિંતિત હતી.તે કિસ્સામાં, ખોટકામ, કેબલ નાખવા, થાંભલાઓ ઉભા કરવા, દોરીઓ દોરવા અને અન્ય જોડાયેલા કામો માટે નિયુક્ત કરાયેલા કર્મચારીઓના શોષણ માટેની

યોજના બનાવવામાં આવી હતી, જે ૧-૧૦-૧૯૮૯ થી અમલમાં આવી હતી અને માત્ર તે જ લોકો કે જેમના નામ આ યોજના હેઠળ નિયમિત કરવા માટે સામેલ કરવામાં આવ્યા ન હતા, તેમણે સહાયક શ્રમ કમિશનર, મેંગલોર સમક્ષ વિવાદો ઉઠાવ્યા હતા.ટેલિકોમ જિલ્લા મેનેજર, બેલગામ દ્વારા કેબ્યુઅલ મજદૂરની સેવાઓનો સમાપન, તેથી, યોગ્ય સરકાર દ્વારા ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧૦ હેઠળ આપવામાં આવેલા સત્તાનો ઉપયોગ કરીને કરવામાં આવેલા રેફરન્સમાં પ્રશ્નરૂપ બન્યો હતો. આ અદાલત, પ્રતિસાદકો દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલા આક્ષેપોને ધ્યાનમાં રાખીને — કે અપીલકર્તા એક ખાસ પ્રકારના કામમાં રોકાયેલા હતા, જેમ કે ખોદકામ કરવું, કેબલ બિછાવવી, પોલ ઊભા કરવા, વાયર ખેંચવા અને બેલગામ જિલ્લાના ટેલિકોમ ઓફિસના પ્રોજેક્ટ તથા વિસ્તરણના અન્ય સંકળાયેલા કામ — એ મત ધરાવતી હતી(એસ. સી. સી. પૃષ્ઠ ૩૭, પરિચ્છેદ ૧૩)

"૧૩.યોજના અથવા પ્રોજેક્ટમાં રોકાયેલા કામદારની સેવાની સમાપ્તિ નીચેની શરતોને સંતોષવામાં આવે તો પેટા-કલમ (બીબી) ના અર્થમાં છટાણી સમાન ન હોઈ શકે:

(i) કામદાર કામચલાઉ સમયગાળાના પ્રોજેક્ટ અથવા યોજનામાં રોકાયેલો હતો;

(ii) નોકરી કરાર આધારિત હતી, અને માત્ર દૈનિક મજૂર તરીકે નહોતી, જેમાં અન્ય બાબતો સાથે એ પણ નક્કી કરવામાં આવ્યું હતું કે યોજના અથવા પ્રોજેક્ટ પૂર્ણ થવા પર રોજગાર સમાપ્ત થશે;

(iii) રોજગાર યોજના અથવા પ્રોજેક્ટની સમાપ્તિ સાથે અને કરારની શરતો સાથે સુસંગત રીતે સમાપ્ત થયો; અને

(iv) નોકરીની શરૂઆત વખતે નોકરીદાતા દ્વારા કામદારને ઉપરોક્ત શરતોની જાણ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ અથવા તેની જાણ કરવામાં આવી હોવી જોઈએ.

રાજ કુમાર (ઉપરોક્ત) ને આ અદાલતે હરિયાણા રાજ્ય કૃષિ માર્કેટિંગ બોર્ડ વિરુદ્ધ સુભાષ ચંદ અને અન્ય, (૨૦૦૬) ૨ સ્કેલ ૬૧૪ માં પણ અનુસર્યું છે:

"અપીલકર્તાની દલીલ છે કે પ્રતિવાદીની નિમણૂક 'ઘઉંની મોસમ' અથવા 'ડાંગરની મોસમ' દરમિયાન કરવામાં આવી હતી.તે પણ વિવાદમાં નથી કે અપીલકર્તા પંજાબ અને હરિયાણા કૃષિ પેદાશ માર્કેટિંગ બોર્ડ અધિનિયમ હેઠળ રચાયેલી વૈધાનિક સંસ્થા છે. આ અધિનિયમની જોગવાઈઓની શરતોમા , નિર્વિવાદપણે, બજાર સમિતિઓમાં કામ કરતા કર્મચારીઓની સેવાઓની શરતો અને નિયમો બોર્ડ દ્વારા ઘડવામાં આવે છે.નિમણૂકની દરખાસ્તનું ખાલી

અવલોકન સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે નિમણૂકો કરારના આધારે કરવામાં આવી હતી.તે એવો કેસ ન હતો કે જ્યાં કામદારને સતત માત્ર એક દિવસના કૃત્રિમ અંતર સાથે નિયુક્ત કરવામાં આવતો હતો.નિર્વિવાદપણે, પ્રતિવાદીને નોંધપાત્ર સમયગાળા (ઓ) પછી કરારના આધારે તેની સેવાઓ સમાપ્ત કર્યા પછી ફરીથી નિયુક્ત કરવામાં આવ્યો હતો.

કાયદાનું પ્રકરણ VA. લાગુ થશે કે નહીં તે પ્રશ્ન એ મુદ્દા પર નિર્ભર કરશે કે છટણીનો આદેશ કાયદાની કલમ ૨ (ઓ. ઓ.) (બી. બી.) ના કાર્યક્ષેત્રમાં આવે છે કે નહીં.જો કાયદાની કલમ ૨ (ઓ. ઓ.) ની કલમો (બી. બી.) માં સમાવિષ્ટ અપવાદને ધ્યાનમાં રાખીને સેવાની સમાપ્તિ 'રીટ્રેન્યુમેન' નથી, તો તેના પ્રકરણ વી. એ. ની લાગુ થવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં.

હવે તે સારી રીતે નક્કી થઈ ગયું છે કે શ્રમ અદાલત પાસે ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૧૧-એની શરતોમાં રાહતને ઢાળવામાં વિવેકાધીન અધિકારક્ષેત્ર હોવા છતાં, તે હેઠળની શક્તિનો ઉપયોગ ન્યાયિક રીતે થવો જોઈએ.અહીં પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની નિમણૂક એક યોજના હેઠળ કરવામાં આવી હતી.તેમની નિમણૂક ચોક્કસ હેતુ માટે કરવામાં આવી હતી.તેમની પ્રારંભિક નિમણૂક છ મહિનાના સમયગાળા માટે હતી તે હકીકત વિવાદિત નથી.ઔદ્યોગિક ન્યાયશાસ્ત્રમાં 'બેવડા નિયોક્તા' હોવાની વિભાવના ભલે અજાણી ન હોય, પરંતુ અમારા મતે શ્રમ અદાલતે અપીલકર્તા દ્વારા તેમની

સેવાઓ સમાપ્ત કરવી એ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫-જી અને ૨૫-એચનું ઉલ્લંઘન હોવાથી ગેરકાયદેસર હોવાનું માનીને પોતાને ખોટી દિશા આપી હતી. જો ગ્રામ પંચાયત યોજનાના સંચાલનમાં હોત, તો નોકરીદાતા પંચાયત હોત, રાજ્ય નહીં. હકીકતમાં, પ્રતિવાદી નંબર ૧ એ અહીં બંનેને પક્ષકાર તરીકે સામેલ કર્યા છે. વિદ્વાન શ્રમ અદાલત અને પરિણામે ઉચ્ચ અદાલત આ મહત્વપૂર્ણ બાબતને ધ્યાનમાં લેવામાં નિષ્ફળ રહી મામલાનું પાસું.

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્યમાં. અને અન્યો વિરુદ્ધ અર્જુનલાલ રજક, (૨૦૦૬) ૨ સ્કેલ ૬૧૦, આ અદાલતે અભિપ્રાય આપ્યો:

" જો કે, એ વાત સાચી છે કે પ્રતિવાદીની સેવાઓને સમાપ્ત કરતી વખતે અપીલકર્તાઓએ ઔદ્યોગિક વિવાદ અધિનિયમની કલમ ૨૫એફની ફરજિયાત જરૂરિયાતોનું પાલન કર્યું ન હતું અને આમ, સામાન્ય રીતે, કામદારને પાછા વેતન સાથે અથવા વગર પુનઃસ્થાપિત કરવાનો નિર્દેશ આપી શકાતો હતો, પરંતુ તે પણ સારી રીતે નક્કી કરવામાં આવ્યું છે કે કોઈ પ્રોજેક્ટ અથવા યોજના અથવા કાર્યાલય પોતે જ નાબૂદ કરવામાં આવે છે, પુનઃસ્થાપન દ્વારા રાહત આપવામાં આવતી નથી.

પ્રતિવાદી નંબર ૧ ની સેવાઓને સમાપ્ત કરવામાં, અમે ધારીશું કે કલમ ૨૫-જી અથવા ૨૫-એચ નું ઉલ્લંઘન થયું છે (જોકે તેનો કોઈ વાસ્તવિક આધાર નથી), પરંતુ કોઈ પણ સંજોગોમાં, તેનો અર્થ એ નથી કે શ્રમ અદાલતે પાછળના વેતન સાથે સેવામાં પુનઃસ્થાપનનો ચુકાદો આપમેળે પસાર કરવો જોઈએ.અમે, સામાન્ય રીતે તો વિવાદિત એવોર્ડ તેમજ તેના પરિણામે હાઈકોર્ટના ચુકાદાને રદ કરી દીધો હોત, પરંતુ ભારતના બંધારણની કલમ ૧૪૨ હેઠળના અમારા અધિકારનો ઉપયોગ કરતાં, રાજ્યને પ્રતિવાદી નં. ૧ ને રૂ. ૩૦,૦૦૦/- ચૂકવવા આદેશ આપીએ છીએ.આવી ચુકવણી તારીખથી આઠ અઠવાડિયાની અંદર થવી જોઈએ, નહીં તો તેના પર વાર્ષિક ૯ ટકાના દરે વ્યાજ લાગશે.ઉપરોક્ત નિર્દેશો સાથે અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવે છે.પક્ષો તેમના પોતાના ખર્ચો ચૂકવશે અને ભોગવશે.

આર. પી. અપીલને મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*